

Питання відносин розуму і влади, здавна персоніфіковане посталями мудреця і правителя, існує впродовж усієї історії цивілізації. Однак кожна епоха, кожна історична ситуація наново переписує це питання і ставить його інакше. Для нашої країни та поточних обставин її буття відносини влади і мислення набувають особливої гостроти та актуальності. Адже у вітчизняній культурній та соціальній традиції розум ніколи не виступав чільною силою, яка визначає перебіг справ. Автономія розуму, яка стала загальником та однією з ключових ознак європейськості, для України й сьогодні залишається метою і важливим історичним завданням, без виконання якого годі очікувати реального поступу.

Звісно, відносини влади і розуму задають значно ширше смислове поле, ніж проблема політичної раціональності чи то раціоналізації політичної організації суспільства. Як влада не обмежується доменом політичного, так і розум повноважний в усіх царинах людської життєдіяльності. Відтак питання «інтелектуали і влада» — це водночас питання про те, наскільки розум є господарем та розпорядником нашого життя взагалі? І яка природа інших чинників та сил, що підпорядковують його собі на противагу правдивій раціональності?

Складності цій проблемі додає те, що сам розум не є якась проста, собітотожна величина. Можна говорити не лише про суперечність, а й навіть про протистояння різних видів раціональності у сьогоденні. Зокрема, це стосується інструментального та комунікативного розуму. Не менш гостро стоїть питання соціокультурних засновків різних типів раціональності. Додаткових аспектів проблемі додають новітні повороти теми раціональності — як-от феномен емоційного розуму чи ідеї сучасної нейрофізіології про «верховенства мозку» над волею. Але у площині самовизначення суспільства чи не найбільшої теоретичної значущості набуває критерій достеменності розуму — чи його підміни різноманітними симуляціями та недоброякісними квазіінтелектуальними практиками. Слабкість розуму та інтелектуальної роботи зумовлюється не лише недостатнім визнанням з боку політикуму, бізнесу чи суспільства, а й унутрішньою саморуйнацією з боку псевдоінтелектуалів. В умовах нашої країни це стало серйозною соціальною проблемою.

Тематичний блок даного числа «Філософської думки» прагне привернути увагу гуманітаріїв та філософів до цих нагальних питань, — які, звісно, мають розв'язуватися не лише у суто теоретичній площині, а передусім у реальному житті наукової та інтелектуальної спільноти країни та в її стосунках з політикумом (який, за природою речей, мав би стати частиною цієї спільноти).

У наступному числі журналу топ-темою стане досвід східних філософій, передусім в осягненні проблеми свободи.